

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U001403

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 08-05-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мущенко Яна Олександрівна

2. Yana O. Mushchenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 052

Назва наукової спеціальності: Політологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 052 Політологія

Дата захисту: 03-07-2026

Спеціальність за освітою: 291 Міжнародні суспільні комунікації та регіональні студії

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 13622

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, Львів, 79013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, Львів, 79013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 11.01.62, 11.01.67, 11.07.21

Тема дисертації:

1. Політичні чинники абсентеїзму та особливості їхнього впливу на електоральну участь громадян
2. Political determinants of absenteeism and specifics of their impact on electoral participation of citizens

Реферат/анотація:

1. Мушченко Я. О. Політичні чинники абсентеїзму та особливості їхнього впливу на електоральну участь громадян. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – «Політологія». – Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2026. Електоральна активність українців залишається недостатньо вивченою як у науковій літературі, так і в суспільному дискурсі. Відсутнє загальнонаукове розуміння ключових патернів виборчої поведінки, причин масового абсентеїзму та факторів, що визначають рішення про неучасть у голосуванні. Така прогалина становить серйозну загрозу для подальшого зміцнення демократичних інститутів, розвитку громадянського суспільства та ефективної мобілізації громадян, зокрема на перших повоєнних виборах. Політичні чинники – інституції, норми, цінності, політична кон'юнктура та загальний стан політичної системи – відіграють визначальну роль у формуванні виборчої поведінки. Вони виступають універсальними проксі-факторами, що впливають на громадян незалежно від рівня політичної обізнаності виборців, і можуть переважати над соціально-демографічними характеристиками. Абсентеїзм тривалий час

аналізувався переважно через призму теорії раціонального вибору та соціологічних змінних, однак сучасний підхід дедалі частіше спирається на гібридні моделі, що поєднують раціональні, емоційні та соціокультурні механізми. Оцінки електоральної неучасті коливаються від жорсткої критики та спроб активізації електорату до визнання абсентеїзму як легітимної форми добровільного волевиявлення або навіть необхідного елементу системи, що забезпечує якісніший вибір через участь найбільш мотивованих громадян. Водночас загальноприйнятим є висновок, що стійко низька явка свідчить про кризу політичної системи, неспроможність еліт мобілізувати електорат і брак довіри до інститутів. У першому розділі «Стан наукового дослідження проблеми політичної участі» проаналізовано сучасний стан вивчення теми, простежено еволюцію уявлень про політичну та електоральну участь у зарубіжній і вітчизняній політології, розглянуто основні школи дослідження, раціонально-інструментальний підхід, а також сучасні міждисциплінарні та кроссекторальні теорії на перетині політології, соціології, економіки, психології, нейронаук і фізіології. Одночасно політичні чинники абсентеїзму залишаються недостатньо вивченими, а компаративістський аналіз варіацій явки на загальнонаціональних виборах 1990–2019 рр. практично відсутній, що не дозволяє виявити стійкі закономірності, моделі поведінки та головні тригери участі. У другому розділі «Теоретичні засади аналізу електоральної участі та абсентеїзму» здійснено систематизацію та класифікацію підходів до розуміння політичної участі й абсентеїзму. Абсентеїзм розглядається як багатогранне явище: від політичної бездіяльності до свідомої дії. Запропоновано авторське визначення абсентеїзму як форми негативної політичної поведінки електорального характеру, що охоплює як свідоме, так і випадкове уникнення участі у волевиявленні та має широкий спектр причинності. В третьому розділі «Політичні чинники абсентеїзму: типологія, механізми впливу та модель оцінки» виділено політичні та неполітичні чинники неучасті. На основі авторської трьохрівневої моделі політичних чинників виокремлено три групи: інституційні, нормативно-ціннісні та ситуативні. Кожна група вимірюється через індикатори та їхні складові. Для кожної складової сформульовано гіпотезу щодо напрямку, тенденції та сили впливу на явку. Запропоновано формулу участі, де сума політичних чинників не перевищує 100 балів, а кожен фактор ранжується за шкалою від 1 до 7. Присвоєння балів дозволило оцінити силу кожного чинника та їхню сукупну дію на явку під час 16 загальнонаціональних виборчих кампаній 1990–2019 рр., що репрезентовано в четвертому розділі дослідження «Динаміка електоральної участі в Україні (1990–2019 рр.) крізь призму політичних чинників». Істотним результатом дослідження є доведення, що цілеспрямоване вдосконалення інституційної інфраструктури виборів через політичні чинники сприятиме підвищенню довіри до процесу, дотриманню справедливих стандартів, збалансованому впливу акторів і, в перспективі, суттєвому зростанню явки та якісному наповненню майбутніх виборів. Ключові слова: абсентеїзм, вибори, демократія, виборча система, виборче законодавство, електоральна поведінка, електоральна участь, голосування, виборча кампанія, політичні чинники, політичні партії, партійна система, парламент, політична культура, Україна.

2. Mushchenko Y. Political determinants of absenteeism and specifics of their impact on electoral participation of citizens. – Qualification research paper as a manuscript. Dissertation thesis for a Doctor of Philosophy Degree in the 052 specialty – “Political Science”. – Lviv Polytechnic National University, Lviv, 2026. Electoral activism among Ukrainians remains insufficiently explored both in academic literature and in public discourse. There is a lack of comprehensive scholarly understanding of key patterns of electoral behavior, the causes of mass absenteeism, and the factors determining citizens' decisions to abstain from voting. This gap poses a serious threat to the further strengthening of democratic institutions, the development of civil society, and effective citizen mobilization – particularly in the context of the first post-war national elections. Political factors – institutions, norms, values, political conjuncture, and the overall condition of the political system – play a decisive role in shaping electoral behavior. They serve as universal proxy variables that influence citizens regardless of their level of political awareness and often outweigh socio-demographic characteristics. For a long time, absenteeism was analyzed predominantly through the lens of rational choice theory and sociological variables. Contemporary approaches, however, increasingly rely on hybrid models that integrate rational, emotional, and sociocultural mechanisms. Evaluations of electoral non-participation range from sharp criticism and calls for voter mobilization to recognition of absenteeism as a legitimate form of voluntary expression or even a necessary element of the system

that ensures higher-quality choice through the participation of the most motivated citizens. Nevertheless, there is broad scholarly consensus that persistently low turnout signals a crisis in the political system, the inability of elites to mobilize the electorate, and a profound lack of trust in institutions. Chapter One, “The state of scholarly research on political participation”, examines the current state of the field, traces the evolution of conceptions of political and electoral participation in foreign and domestic political science, and reviews major research schools, the rational-instrumental approach, and contemporary interdisciplinary and cross-sectoral theories at the intersection of political science, sociology, economics, psychology, neuroscience, and physiology. At the same time, political determinants of absenteeism remain underexplored, and comparative analysis of turnout variations across national elections from 1990 to 2019 is virtually absent, preventing the identification of stable patterns, behavioral models, and principal triggers of participation. Chapter Two, “Theoretical foundations for the analysis of electoral participation and absenteeism”, systematizes and classifies approaches to understanding political participation and absenteeism. Absenteeism is conceptualized as a multifaceted phenomenon: it may represent political inaction or deliberate action. The author proposes a definition of absenteeism as a form of negative electoral political behavior encompassing both conscious and unintentional avoidance of participation in the act of will-expression, characterized by a broad spectrum of causal mechanisms. Chapter Three, “Political determinants of absenteeism: typology, mechanisms of influence, and evaluation model”, distinguishes political and non-political factors of non-participation. Based on the author’s three-level model of political determinants, three groups are identified: institutional, normative-value, and situational. Each group is operationalized through indicators and their components. Hypotheses regarding the direction, trend, and strength of influence on turnout are formulated for each component. An original participation formula is proposed, with the sum of political determinants capped at 100 points and each factor ranked on a scale from 1 to 7. The assignment of scores enabled evaluation of the strength of each determinant and their cumulative effect on turnout across sixteen national election campaigns from 1990 to 2019, as presented in Chapter Four, “Dynamics of electoral participation in Ukraine (1990–2019) through the prism of political determinants”. A significant outcome of the study is the demonstration that targeted improvement of the institutional infrastructure of elections through political determinants can enhance trust in the process, ensure adherence to fair standards, balance the influence of actors, and, in the long term, lead to a substantial increase in turnout and qualitative improvement of future elections. \ Keywords: abstenteeism, elections, democracy, electoral system, electoral legislation, electoral behaviour, electoral participation, voting, election campaign, political factors, political parties, party system, parliament, political culture, Ukraine.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Мущенко Я. О. Чинники електоральної (не)участі громадян в контексті теорії раціонального вибору. Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Політологія. Соціологія. Право. 2023. № 1 (57). С. 113–119.
- Мущенко Я. Електоральний абсентеїзм: причини та мотивація. Регіональні студії. 2023. Вип. 33. С. 25–29.
- Мущенко Я. Моделі електоральної участі в рамках соціологічної школи досліджень. Літопис Волині. 2024. № 30. С. 203–207.
- Мущенко Я. Особливості та класифікація політичних чинників абсентеїзму. Політикус. 2024. Вип. 2. С. 59–66.

- Мущенко Я. Причини та особливості абсентеїзму українського виборця крізь призму політичних чинників (на прикладі президентської виборчої кампанії 2004 року). Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2024. Вип. 1 (73). С. 67–71.
- Мущенко Я. Вплив мобілізаційних зусиль кандидатів на рішення виборців (не) голосувати. Креативний простір, 2024. № 19. С. 14–15.
- Мущенко Я. Політичний вибір і четверта ера політичної комунікації: можливості й загрози. Креативний простір, 2024. № 19. С. 6–8
- Мущенко Я. Дослідження явки виборців на макро-рівні: наслідки зміни рівня участі для демократії. VI Міжнародна науково-практична конференція «Science 11 and innovation of modern world» (Лондон, 23–25.02.2023). Лондон: Cognum Publishing House, 2023. С. 803–807.
- Мущенко Я. Вплив партійних лідерів на електоральну поведінку громадян. XII Міжнародна науково-практична конференція «European Scientific Congress» (Мадрид, 25–27.12.2023). Мадрид: Barca Academy Publishing, 2023. С. 436–440.
- Мущенко Я. Напрямки досліджень феномену абсентеїзму в західній науковій думці. Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики: збірник матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 28 березня 2024 р.). В-цтво НУ «ЛП», 2024. С. 15–17.
- Мущенко Я. Аналіз виборів президента України 1999 року крізь призму виборчої активності громадян. Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики: збірник матеріалів XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 16 квітня 2025 р.). В-цтво НУ «ЛП», 2025. С. 382–387.

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0122U000735

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бучин Микола Антонович

2. Mykola A. Buchyn

Кваліфікація: д. політ. н., професор, 23.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9087-5123

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, Львів, 79013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Остапець Юрій Олександрович
2. Yurii O. Ostapets

Кваліфікація: д.політ.н., професор, 23.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4955-9676

Додаткова інформація: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1942991>;
<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=epvRp2sAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет"

Код за ЄДРПОУ: 02070832

Місцезнаходження: вул. Підгірна, Ужгород, Ужгородський р-н., 88000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Панкевич Іван Миронович
2. Ivan M. Pankevych

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2826-9610

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет водного господарства та природокористування

Код за ЄДРПОУ: 02071116

Місцезнаходження: вул. Соборна, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Цебенко Олег Олександрович
2. Oleh O. Tsebenko

Кваліфікація: к. політ. н., доц., 23.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0024-0405

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, Львів, 79013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ромців Олена Ігорівна

2. Olena I. Romtsiv

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, Львів, 79013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Хома Наталія Михайлівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Хома Наталія Михайлівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Мишок Романа Романівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна